

یادداشت سردبیر

۲
دوره ۴
شماره ۱
پاییز ۱۳۸۷

مشاوره فرآیندی است که طی یک سلسله فعالیت‌های مستمر و حرفه‌ای تغییراتی مثبت در جهت حل مشکلات مراجع، سازگاری بیشتر با شرایط، موجود بیشتر می‌گردد، بهبود روابط بین فردی، شرایط بهتر زیستن و در نهایت خودشناسی و خودرهبری مراجع به وجود می‌آید. این فرآیند شامل سه عنصر مراجع، مشاور و رابطه‌ی مشاوره‌ای است. در پی این فرآیند ساختارهای فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بر عناصر مشاوره تأثیر می‌گذارد.

برای کارآمدی و پویایی هرچه بیشتر فرآیند مشاوره نیازمند آموخته‌های علمی بسیار از جمله نظریه‌ها، فنون و مهارت‌های مشاوره‌ای هستیم. به طوری که هر مشاور باید دارای یک پایه‌ی نظری و چارچوب کاری بوده و مجهز به تکنیک‌ها، فنون، مهارت‌ها و راهبردهای مشاوره‌ای باشد و در کار مشاوره و درمان از دست‌آوردهای علمی روز بهره‌گیرد.

با وجود این، صرف دانستن نظریه‌ها، فنون، راهبردها و مهارت‌ها کفایت نمی‌کنند. این عوامل شرط لازم هستند و کافی نیستند. برخلاف علوم پایه، مهندسی، فنی و پزشکی در حوزه‌ی علوم انسانی بویژه در علوم روان‌شناختی و تربیتی که هم با تغییرات درونی افراد سروکار داریم و هم روابط انسانی تأثیرگذار هستند، موفقیت فرآیند مشاوره متأثر از شخصیت مشاور و مستلزم وجود ویژگی‌های خاص در او است. در واقع میزان کیفیت تغییرات در مراجع تا حدود زیادی بستگی به شخصیت مشاور دارد. به عبارتی دیگر مشاور تجارب، نگرش‌ها، ارزش‌ها، انگیزه‌ها، نیازها و ویژگی‌های شخصی خود را به جلسه‌ی درمان می‌برد و از طرف دیگر مشاور به‌عنوان الگویی برای مراجع مطرح است. بنابراین ایجاد تغییر مستلزم جریان پیدا کردن حضور مشاور در فرآیند مشاوره ونحوه وجودی او برای مراجع است.

در یک فرآیند مشاوره‌ای که مستلزم وجود شرایط خاص جهت ایجاد ارتباط از جمله اعتماد، احترام، صمیمیت، رازداری و آزادی است ویژگی‌های مشاور مهمترین عنصر درمان محسوب می‌شود. لذا ویژگی‌های مشاور در شکل‌گیری رابطه‌ی درمانی و مشاوره‌ای تأثیر بسزایی دارد. اکنون این سؤال مطرح می‌شود که منابع شناخت این ویژگی‌ها یا به عبارتی معیارها و مبانی شناخت ویژگی‌های مؤثر در فرآیند مشاوره کدامند و با اتکا به کدام ملاک و مبنا می‌توان ویژگی‌های مذکور را شناخت و یا آن‌ها را تشخیص داد.

از طرفی، ما با منابع کمابیش علمی مواجهیم که در آنها صاحب‌نظران با اتکا به درک خود از معیارهای علمی به طرح ویژگی‌های فوق برداشته‌اند و مکاتب فکری مختلف یا به لحاظ نظری ویژگی‌ها و چهارچوب‌هایی را برای شناخت مشاوران کارآمد ذکر کرده‌اند و یا با تحقیقات تجربی، ویژگی‌های مورد بحث را تعیین کرده‌اند. برای مثال برخی از این ویژگی‌ها که در اکثر مکاتب روان‌شناختی مشترک هستند عبارتند از: داشتن خودآگاهی و هوشیاری، پذیرش بالا، باز بودن، صریح بودن، عزت‌نفس بالا، داشتن هویت، آگاهی از ارزش‌ها، داشتن استقلال، عامل و اثرگذار بودن، داشتن خلاقیت و آفرینندگی، داشتن تصور مثبت از خود، پویا بودن، انعطاف‌پذیر بودن و...

در این‌جا این سؤال مطرح می‌شود که آیا ما صرفاً با اتکا به اظهارات نظری و همین‌طور یافته‌های تحقیقات علمی انجام شده می‌توانیم بسنده کنیم؟ از طرف دیگر، با توجه به این‌که غالب اندیشمندان این رشته برای فرهنگ نقش و جایگاه کمابیش با اهمیتی قائل هستند لذا ما می‌توانیم فقط یافته‌های علمی را که معمولاً در پارادایم تحقیقات تجربی به‌دست آمده‌اند به‌عنوان تنها منبع و معیار شناخت ویژگی‌های مؤثر شخصیتی مشاور قرار دهیم. بنابراین باید این ویژگی‌ها را نه تنها در منابع علمی بلکه در منابع فرهنگی نیز جست‌وجو کنیم.

حال پس از ضرورت و اهمیت بحث ویژگی‌های مشاور و منابع شناخت این ویژگی‌ها در فرآیند مشاوره سؤال دیگری که طرح می‌شود این است که آیا به صرف دانستن این موارد موضوع تمام می‌شود؟ چه باید کرد؟ چگونه می‌توانیم خودمان را به‌عنوان یک مشاور با ویژگی‌های مورد نیاز و نسبتاً مطلوب (نه لزوماً بطور کامل) ارزیابی کنیم؟ چگونه می‌توانیم درک واقع‌بینانه‌ای از خودمان داشته باشیم و اگر ارزیابی واقع‌بینانه‌ای از خود بدست آوردیم در قبال خلأها و کمبودهای ناشی از ویژگی‌های خود و ویژگی‌های مطلوب چه کنیم؟ راهبردهای مناسب در این خصوص کدامند دستورالعمل چیست تا خلأ موجود در این عنصر فوق‌العاده مهم و ضروری را در این فرآیند مرتفع نمائیم؟!

در اینجا لازم می‌بینم از زحمات ارزشمند جناب آقای دکتر حسین اسکندری سردبیر محترم پیشین نشریه و همکاران محترمشان تشکر و سپاس - گزاری کنم. امید است این نشریه همچنان توفیق بهره‌مندی از نظرات و راهنمایی‌های صائب ایشان و سایر اساتید محترم را داشته‌باشد. همچنین با توجه به این‌که یکی از مهمترین اهداف این نشریه ارتقای کیفی فعالیت‌های مشاوره‌ای در مدارس است به اعتقاد ما یکی از لوازم نیل به این هدف وجود یک تعامل مستمر بین مشاوران مدارس و نشریه است. از این رو انتظار داریم همه مشاوران عزیز مدارس این نشریه را متعلق به خود دانسته و با انعکاس و ارسال نظرات، مشکلات، طرح‌ها، در مقالات خود ما را در رسیدن به هدف فوق‌یاری نمایند.

